

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-333-3-34>

СТАЛИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Сьогодні світ стикається з новими викликами та загрозами, на які неможливо відповісти традиційними методами. Модель, яка може покращити цю ситуацію, – це концепція сталого розвитку. Ця концепція спрямована на подальше зростання на основі координації та гармонізації соціальних, економічних та екологічних факторів для задоволення потреб нинішнього та майбутніх поколінь. Основою сталого розвитку є пріоритетність відносин між трьома елементами: людина – економіка – природа.

Концепція сталого розвитку прийшла на зміну теорії економічного зростання. Визначення сталого розвитку сформульовано в доповіді Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку «Наше спільне майбутнє»: сталий розвиток – це такий розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. Сталий розвиток аграрного сектору, ґрунтується на трьох складових економічної, екологічної та соціальної, і є необхідність досягнення балансу між соціальними, екологічними затратами при економічно вигідній господарській діяльності. Соціальні затрати, у свою чергу, спрямовані на досягнення певних матеріальних і нематеріальних благ. Екологічні затрати мають на меті недопущення забруднення навколишнього середовища та вимагають переходу від не відновлювальних до відновлювальних ресурсів, запровадження технологічних процесів, які б мали мінімальний негативний вплив на довкілля [2].

Концепція сталого розвитку аграрного сектору в цілому нерозривно пов'язана зі зростанням таких факторів, як виробництво продовольства, раціональне використання економічних та інтелектуальних ресурсів, підвищення якості життя сільського населення та збалансоване використання природних ресурсів [3].

Основними критеріями сталого розвитку є зростання обсягів виробництва безпечних продуктів харчування з метою задоволення потреб у них населення, забезпечення економічної ефективності

виробництва, котра дасть можливість стимулювати розширене відтворення. Соціальна складова сталого розвитку включає підвищення рівня і якості життя селян, стабілізацію демографічних та міграційних процесів [2].

Аграрне виробництво характеризується великою залежністю від природно-кліматичних умов, використанням землі як обмеженого ресурсу, слабким розвитком інфраструктури, низьким рівнем оплати праці та недостатнім захистом від ризиків тощо. Сукупність таких чинників спричиняє меншу стійкість аграрного сектора в порівнянні з іншими секторами національного господарства. Також цю думку підтверджує і те, що земля є обмеженим ресурсом з різними вихідними характеристиками, що створюють різні потенційні можливості виробництва продукції на одиницю затрачених ресурсів. Виходячи з різноманіття діючих чинників, їх умовно можна поділити на дві групи: зовнішні та внутрішні [3].

До зовнішніх факторів відносяться доступність ресурсів, конкурентне середовище, розвиток внутрішнього попиту, державна підтримка, розмір і розвиток ринку збуту, державна науково-технічна політика, інвестиційний клімат, ціноутворення та оподаткування, природні умови, стан навколишнього середовища та природних ресурсів, соціальний розвиток сільських територій та зовнішньоекономічна кон'юнктура. Внутрішні чинники напряду залежать від управлінської функції: наявністю висококваліфікованих керівників, які здатні приймати оптимальні управлінські рішення, використовуючи кращі світові надбаня, сучасні технології для того щоб модернізувати і покращити виробництво, ефективно використовувати ресурсний потенціал, адаптуватися до мінливих умов зовнішнього середовища. На сталий розвиток аграрного сектора також впливають і такі внутрішні фактори як розміщення, спеціалізація та концентрація сільськогосподарського виробництва; потенціал економічних та інтелектуальних ресурсів; внутрішня інфраструктура; якість і конкурентоспроможність продукції; організаційно-господарські форми підприємства; організація виробництва й управління; інвестиційно-інноваційна активність; облік і реагування на коливання попиту, пропозиції та цін на ринку; наявність резерву потужностей, ресурсів, сільськогосподарської сировини; мотивація праці [4, с. 16–18].

Сталий розвиток досягається тоді, коли відтворення продуктивних сил, людських ресурсів і природного середовища забезпечує їхнє співіснування і взаємодію в довгостроковій перспективі.

Практична реалізація концепції сталого розвитку аграрного сектора потребує визначення пріоритетів, котрі б враховували економічні

інтереси з позицій соціальної та екологічної відповідальності суб'єктів господарської діяльності. В даному контексті можна виділити такі пріоритети:

– формування взаємопов'язаного, комплексного підходу на шляху до економічного, екологічного та соціального розвитку;

– запровадження раціонального та екологічно безпечного землекористування. Дане поняття охоплює багато аспектів, таких як: охорона та відтворення родючості, збільшення гумусу, дотримання технологічних особливостей обробітку землі, зниження забруднення нітратами, пестицидами, важкими металами та іншими шкідливими речовинами, які потрапляють у ґрунт;

– природно-просторова організація використання ресурсів, яка має на меті забезпечити належні умови для раціонального використання потенційних ресурсних можливостей без порушення екологічної рівноваги для окремих адміністративно-територіальних одиниць та держави загалом;

– оптимальне поєднання приватних інтересів із суспільними в сфері відтворення природних ресурсів [1, с. 135–141].

У той же час є низка пріоритетів, які потребують системного підходу до реалізації.

Отже, сталий розвиток – це про баланс економічної, екологічної та соціальної складових. Разом із задоволенням потреб теперішнього часу, не забуваючи про інтереси наступного покоління, щоб вони також могли задовольняти свої потреби.

Література:

1. Буркинський Б.В., Степанов В.Н., Харичков С.К. Економіко-екологічні засади регіонального природокористування та розвитку: ІПРЕЕІ НАН України. Одеса : Фенікс, 2005. 575 с.

2. Михальчук Л.Ю., Сиротюк Г.В. Сталий розвиток аграрного сектору економіки України. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/116>

3. Сідляр О.І. Складові сталого розвитку аграрного сектора економіки. *Ефективна економіка*. 2014. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3561>

4. Шубравська О.В. Чинники та індикатори сталого розвитку агросфери. *Економіка АПК*. 2005. С. 15–20.